

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 2. У Будиму 20. Јануара 1864. Год. VI.

Знаци добре школе и учитеља.

(Једно питањ за школске надзиратељ).

(Свршетак.)

Довде смо укратко представили спољашњост тога честитог учитеља и његове школе, видили смо како он зант држи, споменули смо његову вештину у давању питања и у избору науке, коју деца казује, и како се деца њему, школи и науци радују; остае нам да још у кратко споменемо успех његове деце у појединим научним струкама по разредима дечиним.

Овде морам пре свега споменути, да сам још у оно доба, док сам у свакој школи пуно свакојки разреда налазио: почетника, штицараца, срицатеља, млађи и стари буквараца, млађи и стари часловаца, млађи и стари псалтираца, које све страота посо отештава, и никад успеха бити неможе, код њѣга сам још онда само три разреда налазио: букварце, часловце и псалтирце, без икоег разликовања млађи и стари, ер е он увидио, да они силни разреди само сметњу чине и невештину учитеља одају.

Што се успеха његове деце у појединим наукама тиче имам навести, да сам његове букварце налазио кадкад пре ускреса, све прописане молитвице, заповести, и све остале законе и веру где сви листом не само текстове разговетно рецитую, но и разумеу и своим их речма казати уму. Приповедају све прописане библичне приповедке на 20 из старог и 20 из новог завета своим речма врло добро и отимљосе, и мило их е слушати. Певају лепо све за њи прописане црковне песме не само у хору него и самце, и у његовој ћеш школи наћи гомилу деце са изчишћеним и јасним гласовима као рођени певаца. Запитај ту маму децу разумеули

Текстове тих песама, отимаће се да ти кажу. Познају сав бугвар
у накрст, читају сва три вида писмена не само механично доста
течно, него и разумно и приповедајути своим речма не само све
приповедаке из бугвара, но и многе друге, кое им је учитељ ка-
зивао шкољски лист користећи, а речитију како текстове црковни
тако и више манија одобрани народни немица. Сва деца пишу
мала диктанда чисто и читко и написаћети сваки задат наракај
дигтано а д сугурно; а чућеш их сва та мала диктанда на сто и
више најодобрани изречења из Св. Кванђелия не само да речити-
тију, но и у свезу са дотичном божном заповести и законом уме-
ствести, почем учитељ све на ово као на основу целе правне на-
уче знаја; милина је ту малу децу слушати како на задату тему
или заповест коју и. п. о поштовану родитељи и старији свои го-
милу изречења из Св. Писма наводе, кое за чји све ни прописано
није, а д кое они седећи заједно са часловцима слушајући од ових
упамте. Па најважније је, како учитељ уме та врховна начела
Христијанства деци тој ојма с магена за правила живота поста-
вити, како их уме на та правила заветовати, и како све њихово
владанје и сва дела на та правила одмера, тима их правилама оно-
минје, нагрђује и каштигује; а сам пуно уверен, да ће то све
красни и сретни люди бити и да ће се обитица та са две
три таке генерације подићи и најчеститија пазби и тек она овоз-
могуће вјерствога учителе славити и наведе божодарно блатослови-
јући споминати. Придавати још имај, да сам ту нђову ситију
децу налагаю о дубинама у сва четир вида наизустно и писмено
рачуна у колу броева до стотине тако сугурну, да се никоим
питанјем ниску забунити дага. И све је ово добитак и успех само
дане и то прве године у школи, а са делом од кое је редко кое
сеаму годину навршило; можели се више зажедити и пошто би
мото ко то купити.

У одабране народне пословице тако, да на важниој теми којој неможеш крај дочекати. Наћи ћеш их где часловац читају и течно и разумно и не само да ће ти из њѣга много разговетно и верно рецитовати но и гомиле славенски речи значае казати. У рачуну раде са већима едно-и вишеименитим броевима и с' обичним разбитцима писмено и наизустно брзо и сигурно; они познају све обичне мере, и учитељ има за њи тако практичну збирку рачунски задаћа, да деца цену и вредност сви обични у животу ствари врло добро знају и нико их у томе преварати неће.

Њѣгови псалтирци не само да знају садржај сви недељни и празнични еванђељия и апостола и да славенски текст на србски изяснио, но и више еванђељия дидактичког садржая, као што е н. п. Матеја цела глава 5а 6а и 7а и многе прописане апостоле на славенском езикѣ верно рецитую. Исто тако читају, изяснио и рецитую гомилу најодабрании псалмова, разумеу сва ектенія, приповедају све библичне приповедке на 50 из старог и толико из Новог Завета са чистом библичном речи, они ће ти казати значај сваког празника и приповедиће ти житија од главнии светитеља на 20 са доста пространим животописанѣм и одабраним приповедачким речма и изразима; па можели се ко посумњати, да ће ово изредни християни и сретни люди бити, а коме ће имати на тој изврности душе и срећи благодарити после Бога до единце томе добром и изредном учитељу свом.

Њѣгови псалтирци знају обе више читанке кроз и кроз; они су не само изредни чтеци, кои и побрже и правилним гласоударенѣм читају строго назећи на интерпункције, на које учитељ већ код буквараца навалюе, него умеу побрже прочитаним подужим чланцима одма главе сватити, одабране изражае приметити и одма целу ствар приповедити ил казати, главну науку извући и са пређе наученим сродним у спошенѣ и свезу свести. Ови знају повише и повећи одабрани народни песама лепо декламовати; умеу географично комађе читанака без књиге са земљписни мапа читати, наћи ћеш у њи јасно представљанѣ о створу земљ и света, учитељ их вештба на табли у рисаню најглавнии земљписни црта; исторично комађе приповедају са јасним представљанѣм времена и места где су се догађаи сбивали; сва три царства природе нису им само у главним цртама позната него познају и наситније све обичније домаће и економске животинѣ, многе растинѣ дрва и биља и најглавније минерале; чућеш окром тог сила главнии начела разумнога домоводства и пољоделства, многа

правила диететична и христоитична, ер учитель овај ни нашто незаборавља, штогод зна да ће деци у животу нужно и користо бити; и преко свега тога наћићеш у деце сила лепог знања о строју свога материјг езика, као и познаванѣ многи главниѣ флексия славенскога.

Нѣгови су псалтирци веште и штре рачунциѣ окретне у свакој струци за живот нужног рачуна. Они су вешти и добри писари, и њиови краснописни прописи удивићете; на њима ћеш видити руку и око извештбаво и све прописе чисте и лепо сложене, знак чувства лепоте код деце као и код учителя, а покушай нѣгову децу и у мањим писменим саставцима и бележкама за кућу и за живот потребним и нуждима, и наћићеш, да учитель ние заборавио ни на та обична мања штилистична писмена и белешке децу научити.

Учитель овај ние ни према играма дечим равнодушан, и у томе их уме лепшем научити, од неваљалог усветозати. Ако и ние сам много вешт гимнастик уме децу у гимнастици вештбати. Он их изводи у лепше пролетнѣ летнѣ и есенѣ дане у полѣ и показуе онде у природи све оно, што их у читанкама о природи научи; старию децу свою сам практично поучава у неги домаће стоке, воћа, свилене бубе и у практичном познаваню најбольи врсти свега овог,—и ко би ти све оне лепе стране набројао, што их овај изредан учитель на корист свое деце употребити уме; читаву би књигу мого написати, кад би све на ситно описивати хтео; али томе ние овде место, нити сам то намеравао, но само укратко главниѣ црте ове изредне школе и овога врстног учителя навести, колко подражаваня још више познаваня и оценѣња ради.

Мож да ће ко помислити, да сам јовим хтео неки идеал учителя овде ставити, покуплѣћи са сви страна све што сам на многима најлепшега видео, па склоплѣћи то све уједно; али то ние; ја сам учителя овога гледао и даће Бог те ћу га још гледати, а има их и више, коп су овоме близу равни, и коиће ербо су млађи за коју годину овом сасвим равни бити, нѣга можда и претећи, ако само и од стране обштине, од настоятеля и управителя школски пажени и достојно уважаванј буду, да им се то њново свето дело мили, па да се као и овај непрестаним мишлѣнѣм и бригом о науци деце люблѣћи школу и све што са њом у свези стои од дана на дан све болѣ и лепше за ово свето званѣ свое изобразе и извеште.

Воспитанѣ зашт и наука.

(Єдно питањє за учителя и родителя).

„Школа има децу само учити, а родителя є дужност воспитати их.“ Овако кои говоре има их много, и ово би донста врло комотно било, кад би се дужности родителя и учителя са ове две речи изрећи дале: ти их воспитај, а ти учи; онда би била и многа парница између школе и породице часком свршена, ер онда би сваки отац и сваки учитель од єдаред знао, докле чия дужност иде.

Али ствар ова сасвим другачиє стои; я ставлям само ово питањє: шта є важниє, воспитанѣ или наука? шта би волио кад би недао Бог са децом несреће имао, ненаучену или невоспитану т. є. неваљалу децу имати. Я држим да може човек и поред мало науке и готово рећи без науке добар човек бити, наравно само веће без науке никуд и нигде dospети моћи; али невоспитан т. є. зло воспитан човек свакад є и свуд несрећан, још и своє у несрећу сломиє.

Па кад є то тако, онда питам: смел' се тако важна ствар као што є воспитанѣ напуштати, по пуни пет и шест сати сваки дан док су деца у школи непазити, и зар баш у школи да се на то непази, у школи да се прекида? За цело ћеш ми одговорити: не. Онда уступи дакле право и власт учителю, да те као родителя и оца код деце заступати сме.

По томе є дакле воспитанѣ у школи већ само по себи врло важна ствар, само по себи важна цел тако, да родители ради нѣ драговољно учителя за помоћника и приятеля у томе делу узимлю.

Али воспитанѣ є и главно средство науци. Невоспитана деца ни при најбольој науци ништа уредно ни ваљано ненауце; напротив добро воспитана деца науце ово и докорме доциє и сама, што су са недотупавне школе и учителя пропустили. Почем є дакле воспитанѣ тако важно средство науци, то учителя већ сама мудрост приморава децу учећи и воспитавати их, коє му и родители драговољно одпуштаю.

Дошлисмо дакле укратко до овога:

да невоспитана деца нити шта ваљано науце, баш и при ваљаној школи и у случаю особитога дара,

нити их ако баш по нешто и науце можеш у позднем веку на добро што употребити, ербо су без характера, неваљали; а добровоспитана деца већ сама собом много науце,

а с недотупавности школе недостајуће у науци сами на-
допнаде,

и поред све слабости те њинове школе опет их са ваљаности
њиновог само добрим воспитанѣм задобивеног характера на добро
употребити можеш.

По овоме смо дакле измирени? Још не. Још има по неки од
родитеља кои се мргоди и вели: „то је све истина, али учитељ са
моим дететом непоступа родитељски, него га са којекаквим ситни-
чарским запрекама мучи, па то није воспитанѣ.“ Право узето и
није, али са овим прелазимо са питања о воспитаню, на питањ о
запту, и то на школски запт, кои је увек мало другчи него во-
спитанѣ, другчи и код куће, немој у школи, у самој девојачкој
школи, где запт мора малко мекши бити, па мора и ту мушки да
буде; едиом речи запт мора у школи бити баш као оно у войсци.
А зашто? Ђр школа са гомилом деце посла има, а родитељски
дом само са неколико; па што се неколикој деци одпустити може
неможе гомили; сам учитељ мора другчије поступати кад с гоми-
лом него кад с неколико посла има. Сам родитељски поступак да-
кле мору би се у школи и међу гомилом деце јако стегнути, ма
да ни учитељ своје родитељ заступајуће одношењ никада с'
ума сметути несме. Далѣ ваља знати, да школа са децом далеко
тежи посо има него родитељски дом. Код куће је довољно ако је
дете само мирно, добро; ал у школи мора то мирно и добро дете
још и добар богомојац и појац и чтец и вешт писар и рачунија
бити; а да све ово истера нужно је далеко више озбиља и стро-
гости, него што родитељи код куће требају; ето како буде од
родитељскога и домаћега воспитаня у школи само собом запт и
то школски запт. Воспитанѣ у школи мора дакле нешто другчије
бити него домаће, и ово је само школи свойствено, отуда је из-
ашла она реч добро ил зло школован.

Дете дакле треба:

1. Да је и од куће добро воспитано;
2. и у школи добро школовано;
3. и окром тог добро научено, па тек све ускупа сачињава
подпун посо. Ситнице дакле оне с' којима гдекоји учитељ децу и
родитељ мучи нетичусе науке, али се тичу запта, које је врло
важна ствар; права наука долази тек на треће место, и сваки
ваљан учитељ полаже већу важност на школски запт, него на
саму науку.

Изясненіє Свете Литургіє.

Изъ Духовне Бесѣде извадио Н Ђ. В.

(Продуженъ.)

II.

Литургія после времена Апостолскогъ.

После Апостола свршивала се Литургія по њиховомъ образцу, и у ствари самой была є една и иста, али су по околностима њѣке промѣне были учинѣне у поредку свештенодѣйствія. Осимъ другихъ потанко описую начинъ коимъ се Литургія у прва христіјанска времена држала Іустинъ мученикъ и философъ, кои є умро 140 године после Христа, и Тертулианъ кои є живіо на измаку другогъ и у почетку трећегъ вѣка. Обоица пишу о Литургіи незнабожачкимъ властима земаљскимъ бранећи предъ њима Христіане.

Іустинъ у заштитномъ писму ка императору римскомъ Антонину пише овако:

„Пошто се окупа у крштеноу онај кои є увѣровао, и даде завѣтъ вѣрности, мы га уводимо къ браћи у скупштину, да се ту сврши обште усрдно моленъ како за новопросвѣщенога, тако и за све друге гдѣсегодъ они находе.

Кадъ се сврше молитве мы еданъ другогъ цѣлуемо.

Затимъ се старешини надъ браћомъ лебъ и чаша вина растворенога водомъ. Онъ узме и именовъ Сына и Св. Духа благодари и слави Отца своју, особито зато што насъ є онъ удостоіо овыхъ дарова. Кадъ онъ сврши молитве и благодареніє, савъ присутвуюћи народъ виче на гласъ: Аминъ.“

„Пошто старешина сврши благодареніє, и савъ народъ рекне: аминъ; тада они, кои се кодъ насъ зову діакони, свакомъ присутвуюћемъ даю да се причести хлѣба надъ коимъ є савршено благодареніє (Евхаристія) и вина с' водомъ, а онима кои нису ту носе діакони у домъ.

„Рана ова назива се у насъ Евхаристиомъ, и никоме другомъ ніє слободно њо примати, осимъ оныхъ, кои вѣрую да є наша наука истинита, кои су се опрали водомъ у опростенъ грѣхова и у наново рођенъ, и кои живу тако као што є Христосъ заповѣдао. Єръ ми то неузимамо као простъ лебацъ и не као просто вино: но као што є Спаситель нашъ Іисусъ Христосъ, кои се словомъ Божіимъ воплотіо зарадъ нашега спасеня, и имао плотъ и крвь;

тако смо мы научени, да є та рана, надъ коіомъ є изговорено благодареніє молитвомъ Нѣгове рѣчи, премда претварајући се у сокове рани наше тѣло и нашу крвѣ, инакъ є тѣло и крвѣ Самога Исуса Христа, кои се воплотіо. Апостоли у своима повѣстима, коє се зову Евангелія, предали су, да намъ є Исусъ ову заповѣдь оставіо; онъ є узевши хлѣбъ и отдавши благодарностъ рекао: Ово чините у мой споменъ; ово є моє тѣло. А исто тако узевши чашу и благодаривши Бога рекао є: Ово є крвѣ моя.“

За показати, да се христіяни причешћую често, и то сваке неделѣ, вели Іустинъ:

„Затимъ мы се свагда о овоме међу собомъ опоминѣмо. Имунѣни између насъ помажу сиромасима и мы се свагда налазимо у узайномъ обнєну. Надъ свима нашимъ даровима слаavimo мы Творца свію тваріи чрезъ Нѣговогъ Сына Исуса Христа и чрезъ Духа Светога. У данъ Сунца (Dies Solis, недєля) быва у насъ састанакъ на єдно мѣсто свію кои живе по варошима и селима, па се читаю, колико є могуће, повѣсти Апостолске и Списанія Пророчка.

„Потомъ, кадъ чатацъ престане читати, старєшина (предстоятель) рѣчма дає наставленѣ, и свѣтує да слѣдуємо тымъ прекраснымъ правилима.

„После тога сви устаємо и свршуємо молитве.

„А када савршимо молитве, онда као што већ рекосмо, доноси се хлѣбъ и вино с водомъ, и старѣшина такође пошилѣ горе (Богу) молитве и благодаренія, колико може. Народъ виче у гласъ: аминъ, и раздаю се свакоме дарови, надъ коима є свршено благодареніє, и сви се причешћую, а онима кои одсутствую шило се по діаконима.“

Тертуліанъ оставіо намъ є у своимъ списаніяма такође описаніє христіанске вечере, како се у нѣгово доба држала. У своме дѣлу, „обрана христіяна“ пише онъ язичницима овако:

„Наше обштєство крѣпко є везано, као што су удови єдногъ тѣла међу собом везани; зато што мы исповѣдамо єдну вѣру, проводимо єднакій животъ, као што є одъ Бога заповѣђено, и сви имамо єдну надежду.

„Мы се састаємо на єдно мѣсто, да обштомъ молитвомъ преклонимо къ себи Бога, и ово усрдно и єдинодушно молєнѣ пріятно є Богу. Ми се молимо за императора и за начєлнике, за земаљске власти, за мир людій свакога станя, да бы се дани мира продужили. Кадъ се састанемо, читамо Свето Писмо, да по околностима извличимо изъ нѣга науку за будуће време

или употребленъ за садашњоѣсть. Светимъ словомъ утврђуемо мы себе у вѣри, подрањоємо свою надежду, подкрѣплюємо ухванъ, и стараюћи се разумѣти Божіе заповѣсти, укоренюємо у срдцима своимъ спасительну науку. Мы еданъ другоѣ свѣтуємо, карамо, и предаємо себе суду Божіему. Тай Божій судъ кодъ насъ е важанъ, еръ се нитко несумня, да нестои предъ лицемъ Божіимъ. Ако ко учини такво преступленъ, за коє се одлучує од обштинске молитве, одъ сабора и одъ цѣле службе Божіе то се ово држи за предидућий страшный судъ.

Наши су предстоятели отлични старци Пресвитери. Они добыяю ову часть не за новце, него по єдногласномъ одобреню цѣле цркве. И обштинска касса у насъ несастон се изъ такса, што уносе чланови, кои се у обштество примаю, као да се вѣра за новце купує, него свакій одъ насъ уноси у ту кассу штогодъ по єдашутъ на мѣсець, или кадъ му е угодно, — разумесе ако хоће и може; еръ никога не нагоне силомъ, него свакій дає по собственомъ произволеню. То служи као залогъ любви къ Богу и ближнѣму: Еръ све што се скупи трошнсе не на части, пиће и єло гдѣ свакій плаћа не захвалоюћи Богу, него на приранъиванъ и саранъиванъ сиромаша, на подпомаганъ сирочадій, остарѣлыхъ, и оныхъ кои су корабль-крушеніє претрпили; на издржаванъ оныхъ кои су осуђени на рудокопъ и у заточеніє на необитаване острове послани, или затворени у тавнице, ако само они за вѣру страдаю.

„У васъ язичника разноснсе о нама худый гласъ с' тога што се мы браћомъ зовоме. Но заръ нетреба да се тако зовемо, кадъ сви признаємо єднога Бога, кадъ смо сви добыли єдиноѣ Светога Духа, и кадъ смо изъ таме узведени у єдину свѣтлостъ истине? А почемъ смо мы душою и срдцемъ међу собомъ саєдинѣни; то ми и дѣлимо другъ с' другомъ све што имамо.

„Наше мале вечере разглашене су кодъ васъ као срамне и раскошне. Али о нама се неможе казати оно што е рекао Диогенъ за Мегаряне: Они се часте тако, као да ће се сутра састати да помру, а справляю се, као да ће довѣка живити.

„Какве су наше вечере, то покавує већ и само име нѣово. Оне носе грчко име, коє значи любовъ или дружбу. Ма да оне колико стоє, трошакъ што на нѣ имаю вѣруюћи по любви своіой, за нѣ е добытакъ: одъ тога столи добыяю рану сиромаси. Ако ли е пакъ правланъ узрокъ, изъ кога мы држимо обштинске вечере, то сами вы можете разсудити, да е и све оно што бѣва на тымъ вечерама сагласно с' томъ вѣромъ, кою мы

признаемо. Ништа небыва на тымъ вечерама худога, ништа противнога добрымъ нравима. Вечера се починѣ молитвомъ къ Богу. Ране употреблюю само толико колико є нужно за утолити гладь, и колико се пристои трезвеноме човѣку. Ёду до ситости, ал не-забравляю, да и ноћу валя остати на молитви: разговараюсе међу собомъ, ал знаю

„Кадъ умію руке и запале свеће, свакоме є слободно изићи на среду и пропояти штогодъ у славу Божию изъ Св. Писма, или одъ себе, како ко може. — На свршетку вечере чини се такође молитва, коіомъ се и завршує вечера. Разилазе се негураюћи се него озбиљно, скромно и поштено, као што су и дошли у скупштину; еръ ту се нису занимали толико єломъ и пићемъ, колико добромъ наукомъ.“

Ова два извода изъ списателя првенствуюће цркве садрже у себи доволно знакова о томъ како се у II-ом и у III. вѣку држала св. Литургія. Но овдѣ имамо примѣтити, да св. Іустинъ, и Тертуліанъ пишући своя дѣла зарадъ язичника нису могли, нит су имали нужде казивати имъ све што є на Литургіи бывало. Њихова є намѣра была само одклонити онадана, која су чињена противъ христіяна, и показати предъ свѣтомъ и предъ властима добру нравственностъ и ползу общинске христіянке вечере. У другимъ њиховымъ списаніямъ, и у дѣлима остальхъ списателя тога времена налази се такође споменъ о Литургіи, а подпуно знанѣ о нѣой може се поцрпити изъ таконазваныхъ „Апостолскихъ Постановленія, и изъ древне Литургіє Іакова брата Господня.

(Продужиће се.)

Св. Неделя.

(Єдно осматрањѣ.)

Нису люди увели неделю, већ є то Божия света наредба. Неделю є сам Бог увео одма при ствараню света одмором седмого дана. Бог є наредно после рада одмор. Одмора треба свако створенѣ. Сама мртва земля треба одмора, да се иза свог лети҃га рода одмори. Одмора треба сваки човек, и тако є цео век сама мука и патня. У зною свог лица морамо свой леб завредити, па треба и тело свог одмора да има. Ко читаве неделѣ за своимъ посломъ погрбљѣн ходи, валя да се мало изправи и очи небу дигне. Зато заповеда Бог говорећи: Шест дана ради и поради све послове свое, а у дан седми неради ни ти, ни сини ти, ни љи, ни слуга, ни слуш-

в крпннн, ннн ступнн кои 6 код тебе, нн марва нн икон скот твой; 6р 6 Бог свет овай за шест дана створио, а седми се одморио и тай дан благословио и осветио, сети га се дакле и ти и светкуй га. Па нн6 одмор нарађен само за тело. Люди имаю различити радова, има их кои главом раде и муче се и воде теже бриге нег они што ручне послове раде. Наученици се муче сваки са својом науком, ђак сваки са својим лекцијама. Кад би се и то без одмора радило морала би клонути душа и ум. Зато 6 наредио Бог по 6дан дан празан, дан одмора. Али кад се тог дана свои обични послова оставиш, а ти се сети они други лепши и виши дужности свои. Отреси се ти свакидашњи брига, сети се онога свог лепшег определена и сети се онога, кои ти то даде. Шест дана радио си и сбинуо се, чим ћеш идуће неделѣ живот придржати, помисли и на душу; неживи човек само од телесне ране, има и душевне. За ту душевну рану и душевни напој наређена 6 неделя и црква. Зато 6 неделя бисердан међ данма, дика и понос дана, па употреби 6, као што 6 Бог наредио.

Два слепца.

(6дна прича).

Била у Цариграду два просияка. Просећи по улица говораше 6дан: Коме Бог помогне, томе 6 поможено; а други викаше: Коме цар помогне, томе 6 поможено. Вичући сваки дан све то на то дочу6 и цар, те даде замесити у 6дан повећи леб много дуката и поклони тай леб ономе просияку, кои се на цара уздаше. Кад он тешки леб тай у шаке узме учиниму се да мора гићцав бити, те сукобивши онога другог просияка прода му га. Онај оде дома, расече леб и нађе дукате и благодари Богу на милости и престане просити. А кад опази цар, да овај још проси дозове га себи и упита, куда 6 онај леб део, што му 6 дао; овај оуговори да га 6 продао ономе другом прояснику, 6рбо 6 гићцав био. На то уздане цар и рекне: Истина дакле, да 6 оном поможено коме Бог помаже, — и отера овога просияка од себе.

Басна.

Басну су смислили мудри люди; они наместе да звер зверу говори, као да би рећи хтели: кад нећете голу истину да чу6те

а без истине се обстати не може, а ми ћемо е накитити и у вид басне обући, па кад нећете да е чуєте из уста людски, а ви е чујте из уста зверски. Отуда е изашло, да звер зверу истину казуе, и овај написани вук медвед и лав по неком правом двоногом вуку медведу и лаву онако одчита, како му ни попа ни приатељ ни неприатељ неби одчитати смео.

Коза и яре.

Рекне коза ярету: диете неиди на лед, лед е клизав паћеш пасти и ногу сломити. Яре одговори: Како би пао, та я сам велики, а мисмо данас паметнији, него што сте ви у старо доба били. Де де нећемосе свађати, одговори коза, иди и видећемо. Нестајно яре, оде и паде, и ногу преломи.

О учено.

(Єдно осматрањѣ).

Многи кои у школу иде држи да више учи него што ће за живот требати, па би рад био само онолико учити, колико у својој глави држи, да ће му погребно бити. Али ко на онолико роткава рачуна, колико зрна семена у земљу метне люто се превари, ер их ни пола неизађе. Тако е и са науком. Неостане све у глави што се научи. Зато валя у младости повише научити, па ако се много заборави, да опет довољно остане. А нико незна шта ће му све доцније у животу требати. Прилика донесе многом човеку да сасвим други леб узме него за кои се спремао. Зато нећеш ни од коег паметног човека чути тужити се да е сувише научно, али ћеш чути многе каяти се, што нису много више учили. Просијаци нетребају за своју кућу много намештая, ал ко ће честиту кућу да води, мора много имати. Ко е рад незналица да остане нека неучи, а ко е рад за више радњи способан да буде, мора у младости отимати што више може. Ни најученијега нећеш наћи, кад из школе изађе да може по души рећи: я тай и тай посо тако знам, да ми нетреба више никог ни запитати, ни завирити. Учи дакле и отимай док прилике имаш.

Школске вести.

ШТАТИСТИЧНИ ПОДАТЦИ о станю правосл. народне школе у вршачкој дијецези, по извештају правосл. консисторије на крају год. 1863.

У вршачкој дијецези има у 254 парохије свега 150 школа, од којих је 1 главна, 3 одлучене мужке и 3 женске и 143 смешане, и од ових су само 6 чисто србски и 6 помешани србско романски, и остало све чисто романске. Србске су: у Вршцу, Павлишу, Ватину, Подпорию, В. Средишту и у Суботици све око Вршца, а помешане србско-романске су у Влајковцу, Јбуки, Жаму, Дежану, Маргити и у Буџину. — У то 254 парохије са 31438 правосл. домова има за школу способне деце мушке 9316, а женске 6868 (на које морамо приметити, да је овај број женске деце неправ, и знак да се при пописивању деце за школу непоступа са оном савестношћу као што се изискује, јер се по искуству свег света знаде, да женске деце свуда наеднако има са мушком, још обично са неколико процената више) по томе долази дакле на 7 домова само 4 за школу способне деце, т. је деце од почетке 7 па до навршене 12-о године. — Од ово близу 19000 деце за школу способне походе школу само 5750 мушке и 1560 женске, дакле нешто яче од 7000, а на 12000 их никада школе невиди. То је врло жалостно стањ. — На ово 150 школа има 155 учитеља и само 1 учитељка за женске радњ. По томе долази на 1 учитеља 47 деце која школу походе, и 75 која непоходе. —

ШТАТИСТИЧНИ ПОДАТЦИ о станю правосл. народне школе у темишварској дијецези, по извештају правосл. консисторије на крају год. 1863.

У темишварској дијецези има у 469 парохија свега 310 школа, међу којима нема ни једне главне, одлучени мушки има 13 и женски 13 а неодлучени 284, од којих је чисто србски 77, помешани србско романски 16, а чисто романски 217. Међу помешанима србско романским 3 су полудневне, у којима доподне једна, а одподне друга деца иду, јер се науке доподне чисто на једном, а поподне на другом језику предају. — У то 469 парохија има 66534 правосл. домова и у њима за школу способне деце мужке 24426, а женске 19241 (на које исто оно приметити морамо, као и озго) Овде долази дакле на 66 домова 50 деце за школу. — Од ово на 60000 деце походе школу 13087 мушке и 3200 женске, свега дакле на 16000, а на близу 44000 никад је невиди. Ово је дакле још далеко приј и жалостније. — На ово 310 школа има 326 учитеља и само 2 учитељке за женске радњ. Овде долази на 1 учитеља 48 деце која школу походе и преко 133 која непоходе.

Приметити морамо, да се из извештаја ови неда извидити, колико је од горепомнутих домова србски и колико је у преднаведеним бровјима за школу способне и школу походеће деце србске, да би могли извидити колико србске деце на србске домове долази, и колико србске деце на 1 учитеља, да би могли казати, да ли је ова тако слабо школу походе.

КАШТИГЕ ЗА НЕПОХОДЕНЈ ШКОЛЕ. Колико год и прости люди су дана да дан све већма и болј увиђају, да данашњ време све више и више науке и школе изискује, да у овом отимању, да се човек што то болј

материјално обдржи само изображенѣ помаже, да болъи напредак у животу само од болѣ школе зависи, те зато и децу све прилѣжније у школу шалю и све већма ползу школе увиђаю, опет их има још много немарни, којима та дужност децу у школу слати као неки терет пада; заради ових нужно е непрестано наредбе издавати и понављати, које их на дужност примораваю, кад их неће као свестни и поштени люди својвољно и радо да извршују. Заради оваких принуђено е било државно министарство (5 Нов. пр. год. бр. 4743) каштиге наредити, да они, кои своју децу у школу уредно нешало за сваки ред онолико каштиге плате колико школарина (датак за школу) износи, која се каштига на јогунасто гаженѣ закона и усугубити може. Каштиге те прописује срезка политична власт на основу извештја које школска настоятелства подносе, а скупља их общинско поглаварство на уречена времена и полагаје их у оне касе, у које се школарина скупља. А почем се каштиге ове само тога ради наређују, да се походењ школе и тим наука деце унапреди, то е наређено, да се новци ови само на корист школе употребе, за које се имаю школски надзиратељи и настоятели бринутн. У те школске потребе бров се и премне за добру и по која аљивница ил обућница за сироту а добро у школи владајућесе децу. Политична власт има настояти, да се ови новци уредно скупљаю, да се уредно на предназначене цели употреблюю и да се извештан о овом уредно у своје време подносе.

УЧИТЕЛСКА ДРУШТВА. Учителѣи народне школе у Бечу скупилису међу собом друштво под именом „народна школа“ у намери, да саведине све учительске снаге на бечким народним школама, па да се међусобно светую, подстичу и помажу у далѣм умном изображаню свом и побољшаваню материјалнога стана свог, као и у заступаню сви интереса своје школе и њѣзиног напредка у сваком погледу. Тога ради састаюсе на уреченом месту сваке недеље едваред, па држе педагогичке и дидактичке лекције и говоре о различним школским питањма, која за најнужднија држе и о којима се напред догорове и сами себи их као задаће за идућу скупштину поставе, па онде читаю и сложено претресаю. Те су задаће писмене и цел им е: метог учења не само уобште, но и сасвим специјално и наситно код поедини лекција претресати и поступак разлагати, постоећи материял за ученѣ деце поправљати и на лепше и савршеніе истеривати, нов лепши доносити, а и предмете за лепшу забаву дечию предлагати, па све што год се вредно нађе у листу свом јвности предати. Тај збор учителя набавио е себи потребну библиотеку коју са прилозима умножава. Нуз ону главну цел подузелису се неге и облагорођавана црковног и народног пѣнја, и са овим јавне забаве давати, па тим добивен новац даю окром на своје библиотеке и своје наближе фондове и на друге благодетне цели. Збор овај ставио се у договор са свима таковима по другим варошима постоећим зборовима, пак се писмено о обштем благу школе и њѣзиног напредка договараю и светую и стараю се да такове зборове и онде подигну, где још досад непостое.

Овако би могли и наши учителѣи учинити на сви они места, где их е у едном месту више, као у Новом Саду, Вршцу, Сомбору, Кикинди, ил где су места наближе, па где би се лако сваке ил сваке друге недеље едваред састати могли, као у Меленци, Бечују, Руми и на други zgodни места. Ко ће се први за ово заузети!

ФРАНЦОВАНЪ УЧИТЕЛЪСКИ СТАНОВА. Француски министар просвете начинио е у свом извештаю о станю народне школе и учителя предлог, да се учителяма не само плате повисе но и намештаи у станове о общинском трошку набаве. У предлогу свом овако вели: школски и парохиялни домови имали би у свакој общини бити огледала простоте и опет укуса, огледала спретности и чистоте; а почем се деца неуче само оним што чују и слушају, но и оним што виде и гледе, то би ваљало да общине те домове свое не само уредно држе, но с најнеобходнијим намештаима снабдеу, да неби деца коекакве крамуљ и олупанице код учителя гледати морала, кое им никако неможе за лепше воспитанѣ користо бити, ни служити на изображенѣ укуса и чувства за лепо чисто и спретно. Те крамуљ приморани су учители кадкад позаимати од свој суседа, онда су зацело још олупание. Селјакоући се овама онамо олупајоу се још већма тако да их в најпосле стра гледати и више кошта селенѣ него ствари кое се селе. Школска управительства принуђена су кадкад само због овог оставити погдеоког учителя онде где е, ма да би по школу и общину пробитачније било преместити га. Ал најжалостнији су у овом погледу млади учители, кои окром свог декрета и добре волѣ нигде ништа више немају, но с' празним шакама међу празне школске дуварове дођу и одма дуг правити и у дуг се увальвати морају, кои га обично чпеутима на милост и немилост у цеп сломие. Тако га први корак коим у живот ступи у најопаснију пропаст — у дуг скрра, коиму кадкад док е жив усправити се неда ни свету слободно у очи гледати, кои га као камен на срцу душевно и телесно убия на грдну штету деци и общини, а да би зашто, но за оно мало нуждни намештая. Да би се ово мало намештая набавило нужно би било обвезати общине, да оне, кое су дужне све остале трошкове на школи чинити, и то мало намештая да набаве, али би ваљало общинама и од стране државе неку помоћ дати.“

На овај предлог одобрила е држава засад годишнѣ 100,000 франака у помоћ давати, с' том наредбом, да община половину трошкова дае а другу ће полу држава. —

За 1 ил 2 постелѣ, 1 орман, 1 астал неколико столица и неки ситнији све од тврдог дрвета начинѣни ствари доволно би било 100 ил коју преко 100 фр. уударед издати и за обдржаванѣ сваке године по неку форшиту додавати, кое би зацело манѣ износило, него ма кои други на школу чинѣи трошак. По едан вољан човек у свакој общини могло би ово учинити и после общину обвезати, да она за обдржанѣ бригу води.

МАТЕРИЈАЛНО ОСИГУРАНѢ УЧИТЕЛЯ. Како е жалостно стаиѣ учителя у старости и немоћи или кад у коју дуготрајоу болест падну, а још жалостније њиови бедни породица, кад се онима смрт деси, тако су смишљали люди свакојке начине, да се за ове несретне случаеве колко е могућно осигурају. Тога ради подигнути су и подижу се на све стране пензионални заводи. И у нас е таков био и постои у неку руку и сад, али е несретним рукованѣм готово сатрвен. По нашим дисцепама некима има пензионални заводи за свештеничке удовице. Ови удовички заводи на неки мести врло лепе помоћи издају онима, кои су са оно мало прилога у то коло ступити хтели. Небид' се могли и учители дотични дисцепа тамо при-

дружити и добро удешеним планом не само своје удовице и децу него и себе за своју старост а ваља и за случај несретне болести које осигурати? Овом приликом неможемо пропустити да неспоменемо и оне различне на такве цели подигнуте заводе за осигурањ материјалног стања свог и својих, као што их данас више има у Бечу, Пешти, Триесту, где се на мањ или веће улоге или годишњ или едаред за свагда и на рате улагано сваки ко ове осигурати може.

Оволико засад у одговор оној ГГ учительма, кои су се овога ради на уредништво обратили питајући шта би се у томе за њи урадити дало. О обновлењу нашега бившег учителског фонда други ред ћемо болје у станку бити извештај и предлоге дати. А што се тиче наближи извештаја о горепоменутих заводама, ти се могу видити у штатутима истих завода изложено у њиховим књижицама, које се могу за неколико крајцара добити, и на то условљ драговољно ћемо се примити те књижице онима набавити кои их имати узеле, само нека се приаве.

ПОКЛОНИ. Г. Др Паво Ивановић и Гд Ђура Јоановић из Бае имали су љубав први за двоциу, а други за једнога сиромашниег учителя школски лист на прво по године предлатити, и оставилису уредништву на вољу коме ће их послати. Ово е задаћа тежа него матери код гомиле глатке деце своје са три залоганја у руди неког заситити, а никоме жао неучинити. Ми прво добротворима овима благодаримо на учинјеној љубави па онда јављемо, да едан лист шаљмо у Рац-Алмаш учителю Петру Николићу, други лист шаљмо у Литобу учителю Живану Трифуновићу, а трећи у Пирош учителю Јовану Петровићу, као коесмо у великой сиротињи затицали, а од коисмо уверени да ће листове ове на корист деце и школа свои употребити.

Нови прилози на фонд школскога листа.

Послао Г. Ника Мандукић из Вршца :

од Нђг. Високопреосв. Г. Емилијана Кенгелца 5 фр. Преч. Г. Филипа Ттрандафиловића проте 5 фр. Преч. Г. Кипријана Стануловића 1 фр. Г. Светозара Пеше вар. суд. 2 фр. Др. Ђоке Милосављвића 3 фр. Г. Лазе Недельковића 1 фр. Г. Данила Милошевића 1 фр. Г. Ђорђа Јорговића 50 нв. и Г. Ника Мандукић 3 фр. у скупа 21 фр. 50 нв. Па онда :

од Преч. Г. Гедсона Цветића Архимандрита месичког 11 фр. и Г. Стевана Савића бележника вранючког 1 фр. свега дакле 33 фр. 50 нв.

Новци ови одправљени су у Сомбор у хранилицу горепоменутога фонда. —

Лист овај излази месечно триред : сваког 10, 20 и последњг.

Цена е на целу год 4 фр. на по год 2 фр.

Изд. и уређује Др Ђ. Натошевић, — Штампач краљв. угар. свеучил. печатња.